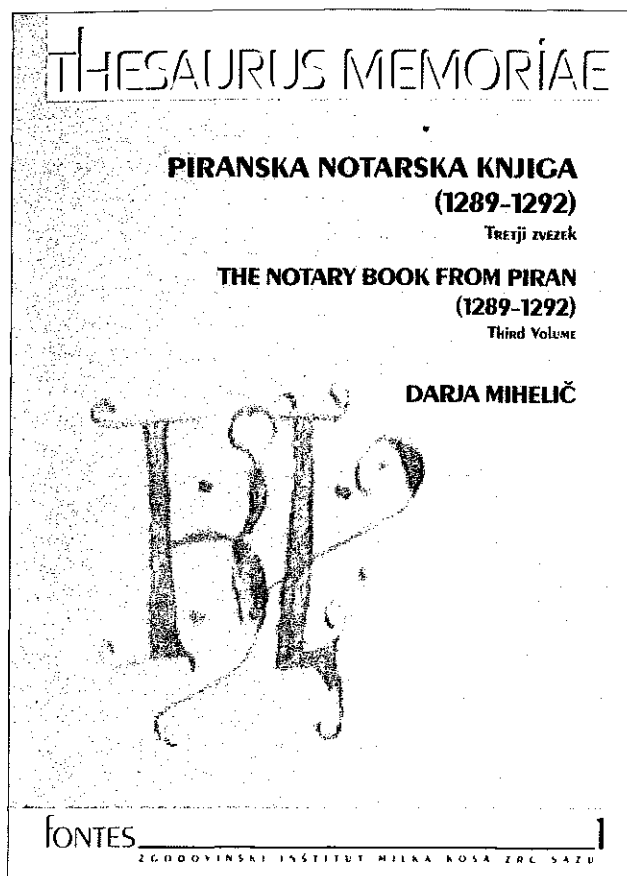

kot pobotnice ali kot izjave o poravnavi. S spornimi poslovnimi vprašanji se ukvarja 13 vpisov, ki pa se razlikujejo glede na to, kako natančno opredelijo določeno zadevo. Najemi, zakupi in podzakupi se tičejo predvsem kmetijskih zemljišč in plovil. Pod zaporedno številko 571 najdemo zanimiv primer, ko je stric oddal svojo nečakinjo za šest let. Poleg tega srečamo še kategorije prodaje (tako zemljišč kot blaga), darovnice, oporoke in ženitne dogovore. Kar 41 vpisov se ukvarja s sodnimi postopki, ko podestat določi rok sprtima stranema. Daleč največ sporov je bilo zaradi zemljišč. Poleg njih najdemo še 40 primerov razsodb, ki so zelo pomembne za razumevanje pravnih praks tistega časa. Poleg teh kategorij pa najdemo še nekatere zapise, ki bi jih bilo težko razvrstiti, na primer zapis, v katerem se Ropretus obveže gospodu Anou Apoloniju, da ne bo kockal pod kaznijo 8 liber.

Avtorica se dotakne tudi pisnih pripomočkov, oznak, okrajšav ter pisave. Odločila se je obdržati natančen zapis, saj je jezik, ki ga uporabljajo, latinski, vendar v zelo preprosti različici. Od klasične latinščine se loči po nedosledni uporabi slovnice, različnem pisanju iste besede, opuščanju dvoglasnikov, črk in zlogov. Pojavljajo se tudi italijanske končnice, kar kaže, da se je govorni jezik že približal italijanskemu.

Pomembnost izdajanja virov je težko dovolj pou-

dariti, saj so ti temelj zgodovinopisja. Tako lahko le upamo, da nas bo avtorica kaj kmalu razveselila z nadaljevanjem.

Boštjan Plut

Zdenka Bonin (ur.): INVENTAR ZBIRKE LISTIN V POKRAJINSKEM ARHIVU KOPER (1348–1776). Koper, Pokrajinski muzej Koper, 2002, 222. str.

Objave inventarjev listin imajo predvsem namen narediti gradivo čim bolj dosegljivo javnosti. Koprski arhiv že dolgo privlači pozornost raziskovalcev in delo Zdenke Bonin je le zadnji izmed projektov, ki poskušajo njegovo vsebino narediti dostopnejšo. Z njenim delom imamo prvič sodoben inventar listin, ki jih hrani Koprski pokrajinski muzej. Prejšnji inventar se od sedanjega razlikuje v nekaterih pomembnih aspektih.

Na vprašanje datacije pri dokumentih, ki sami ne nosijo datuma ali iz konteksta ni povsem razvidno, kdaj so nastali, ne moremo nikoli dobiti dokončnega odgovora. Kljub težavam pa je Zdenki Bonin uspelo natančneje določiti datum nastanka nekaterih dokumentov.

Zakaj se je avtorica lotila ravno koprskega arhiv do določene mere, odkriva prvo poglavje knjige, Zgodovina Kopra v času beneške oblasti. Ta se osredotoča predvsem na obdobje od 14 do 16. stoletja, ko je Koper doživel svoje 'zlato' obdobje. Zanimiv je opis osvojitve mesta s strani Genove, kar kaže, da tudi Istra ni ušla vojniam med tedaj glavnima tekmece v boju za sredozemsko trgovino, republikama Genovo in Benetkami.

Delo nadaljuje s krajšim uvodom v arhivistiko, ki podaja kratek prelet te problematike.

Da se zgodovina listin ni končala z njihovim zapisom, kaže poglavje Historiat Zbirke listin 1348–1776. Sama zbirka se je postopoma večala, saj so se nekatere listine 'vrnile' ne tako davno. Štiri listine so tako prišle v koprski arhiv 1954. Predal jih je takratni direktor Mestnega muzeja Piran Miroslav Pahor, potem ko so jih našli "jeseni leta 1952 v neki omari v Mestni občini Koper in so bile z drugimi nepomembnimi papirji določene za odpad" (str. 31).

Glavni del knjige sestavljajo dokumenti. Teh je 89 in so obdelani po naslednji metodi. Najprej je naslov, ki je sestavljen iz datuma in kraja nastanka (če je oboje seveda znano). Sledi nova signatura in za njo še stara. Ker je sprememb v primerjavi s prejšnjim popisom v PAK kar nekaj, je na koncu knjige kot dodatek še tabela, ki omogoča hitro iskanje, čeprav imamo le star popis. Nato sledita datacija in kraj izstavitve, npr. Koper, samostan sv. Dominika. Izstavitelj in prejemnik sta naslednji dve kategoriji, temu pa sledi ključni del dokumentov in njihova vsebina, ki povzema vsebino dokumenta na pregleden in sistematičen način.

Zdenka R. Bonin

INVENTAR ZBIRKE LISTIN V POKRAJINSKEM ARHIVU KOPER

(1348-1776)

Za vsebino sledi tip dokumenta, v veliki večini gre za kupoprodajne pogodbe in poravnave dolgov. Kot pravni status je naveden original, kot pisna podlaga pa pergament. Tudi jezik gradiva je v večini starih dokumentov latinščina, ki jo v drugi polovici 16. stoletja začne izrinjati italijanščina, zadnji latinski dokument je iz leta 1630. Jeziku sledi velikost dokumenta.

Poleg vsebine sta za raziskave pomembni tudi naslednji dve kategoriji, način overovitve in overovitelji. Dokaj ustaljen način overovitve je naslednji; notarski znak, podpis notarja, podpis vicedomina, priče, javna razglasitev, priče javne razglasitve. Podpisi notarja, vicedomina in prič so glavni vir za identifikacijo oseb. Overovitelji so tako razvrščeni tudi glede na funkcijo, npr. notar: Bembus, Anderas, po cesarski avtoriteti javni notar, vicedomin: Vida, Joannes de, koprski vicedomin, priče: Fedula, Zaro de Saluadego, Antonius, javni glasnik: Joannes, javni glasnik, priče javne objave: Hlauina, Jacobus Onlo, Appolonius de, magister. V primeru, ko poznamo še sorodstvene relacije, so navedene tudi te (npr. Sereno, Christophorus, sin Antoniusa Christophorusa).

Datumu javne objave sledi krajevno ime. Tu so navedene vse geografske lokacije, ki se pojavljajo v samem dokumentu, npr. Altoius, predel na koprskem ozemlju, Koper (Justinopolis), Marezige (Maresego). V oklepaju so

navedena oblika imen, ki se uporabljajo v samem dokumentu, a so danes drugačna.

V kategoriji ohranjenost so opisi morebitnih poškodb ali posebnosti, npr. listina je poškodovana. Na desnem robu na treh mestih manjkajo dela pergamenta in teksta. Kot zadnje so navedene objave dokumenta.

Prva priloga je konkordančna tabela s prejšnjim popisom v PAK, oziroma natančneje rečeno konkordančni tabeli (torej tako tista, ki navaja po novi kot po stari razvrstitvi). Sledi stvarno kazalo, v katerem so navedeni tipi dokumenta, torej dovoljenje za prodajo, duka, kupoprodajna pogodba itd. Kot druga kategorija pa je predmet pogodbe, bared, dolg, hiša, vinograd... Kazalo notarjev prinaša seznam vseh notarjev z znanimi rodbinskimi vezmi. Kazalo krajev izstavljenih listin navaja le-te glede na kraj nastanka oziroma objave, v veliki večini je to seveda Koper. Kot zadnje orodje je krajevno in imensko kazalo (ki sta ločena).

Izdaja zbirke je pomemben korak v razvoju Koprskega arhiva. Velika škoda bi bila, če bi se le-ta ustavil, saj zaradi svoje navezanosti na Benetke skriva v sebi nekoliko drugačno gradivo, kot ga najdemo po drugih arhivih pri nas.

Boštjan Plut

Matjaž Bizjak: *RATIO FACTA EST*. Gospodarska struktura in poslovanje poznosrednjeveških gospodstev na Slovenskem. *Thesaurus memoriae, Dissertationes* 2. Ljubljana, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRS SAZU, 2003, 339 str.

Gospodarska zgodovina je nepogrešljiv del, lahko bi rekli tudi temelj razumevanja preteklosti. Knjiga s podnaslovom *Gospodarska struktura in poslovanje poznosrednjeveških gospodstev na Slovenskem* zapolnjuje vrzel v poznavanju naše zgodovine.

Zemljiška gospodstva so prav gotovo najbolj razširjena oblika gospodarskih organizacij na področju habsburških posesti, pod katere v obravnavanem obdobju sodi večina Slovenije. Obdobje 15. stoletja je avtor izbral iz več razlogov. Ohranjenost gradiva ne omogoča kakršnegakoli sistematičnega pregleda pred tem obdobjem, saj je premalo virov za iskanje vzorcev. Prav tako ne obstaja študija za prostor Slovenije, ki bi podajala sistematično obdelavo dokumentov finančnega poslovanja kot tudi dejavnosti, ki jo le ta beleži.

Ker je avtor hotel ustvariti pregledno delo, ki bo olajšalo delo prihodnjim raziskovalcem, ne preseneča precej dolg uvodni del. Tako se tu seznanimo s poskusom določiti natančnejšo terminologijo, saj je sodobna ekonomska bolj ali manj neuporabna za tako nizko